

Ouderen en oplichting

Handleiding bij presentatie

FRAUDEHELPDESK.nl

Geachte heer of mevrouw,

Fijn dat u belangstelling heeft voor onze presentatie over ouderen en fraude. Hiermee hopen we ouderen (70+) meer inzicht te geven in de risico's die zij lopen om opgelicht te worden, en hun enkele handvatten te geven om deze risico's te beperken.

De Fraudehelpdesk, een particuliere stichting met subsidie van de overheid, heeft onder meer tot doel mensen te waarschuwen voor diverse vormen van 'horizontale fraude'. Daarmee bedoelen we fraude tussen particulieren onderling of tussen bedrijven en particulieren. Een andere belangrijke taak is het registreren van meldingen van mogelijke fraude. We krijgen maandelijks duizenden meldingen.

Wij vragen mensen altijd (pogingen) tot oplichting bij ons te melden, ook als zij al aangifte hebben gedaan bij de politie. Omdat deze aangiften verspreid door het hele land worden gedaan, valt de omvang van een zaak dikwijls niet direct op. De Fraudehelpdesk werkt landelijk en bundelt meldingen. Daardoor neemt de kans toe dat de politie er mee aan de slag gaat. Dat heeft tot nu toe al meermaals tot arrestaties en veroordelingen geleid.

Het gaat daarbij om uiteenlopende vormen van oplichting; van mensen die met een smoes een huis proberen binnen te dringen, tot internetcriminelen die vanaf afstand een computer gijzelen. Uit de meldingen blijkt dat iedereen slachtoffer van fraude kan worden: van jong tot oud, man en vrouw, van huisvrouw tot hoogleraar. Wel zien we dat verschillende groepen vaker slachtoffer worden van specifieke fraudevormen.

Bij de Fraudehelpdesk zijn we van mening dat we de criminelen misschien niet kunnen stoppen, maar potentiële slachtoffers wel weerbaarder kunnen maken, kunnen waarschuwen. Dat doen we via onze website, sociale en andere media, billboards en voorlichtingspakketten.

Met deze presentatie hopen wij vooral ouderen te bereiken die nooit of niet zo vaak een computer gebruiken. Het kan gebruikt worden in wijkcentra, verzorgingshuizen en op allerlei andere plaatsen waar ouderen samenkomen.

Hebt u na het lezen van deze handleiding nog vragen of opmerkingen, neem dan gerust contact met ons op via communicatie@fraudehelpdesk.nl of via de telefoonnummers 055-5263304 en 055-5263307.

Apeldoorn, februari 2017

FRAUDEHELPDESK.nl

Dit pakket bestaat uit:

- Deze handleiding
- Een presentatie (Prezi) met daarin een filmpje van twee minuten (de link staat verderop)
- Een quiz: FraudeBingo, in de vorm van een digitale presentatie. De uitleg volgt in deze handleiding op bladzijde 6. U kunt de presentatie ook geven zonder de quiz.
- Speelkaarten voor de FraudeBingo

Het idee:

Ons idee is een bijeenkomst voor ouderen, te organiseren door een wijkcentrum, buurtcafé, een religieuze gemeente, een verzorgingshuis et cetera. Hier wordt de presentatie gehouden en eventueel een quiz gedaan. Waar het om gaat is ouderen te bereiken en hen op ontspannen manier bewuster te maken van de mogelijke gevaren op internet en daarbuiten, en hen met eenvoudige tips weerbaarder te maken.

De planning:

De presentatie en de quiz duren ongeveer een uur. Het is de bedoeling dat iemand de presentatie begeleidt. Hiervoor is deze handleiding geschreven, die de achtergrondinformatie biedt.

Prezi-presentatie:

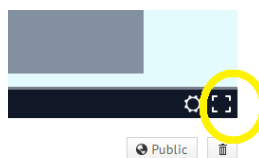
Het is de bedoeling dat u de presentatie afspeelt om een groot scherm. Wij gebruiken voor de presentatie het programma Prezi. Prezi is vergelijkbaar met Powerpoint. De Prezi-presentatie staat op internet, waardoor het voor iedereen toegankelijk is. Het is niet nodig een account aan te maken om een Prezi af te spelen. De Prezi die bij deze presentatie hoort, is te vinden op

<https://prezi.com/mzhu2yoz-3xs/ouderen-en-fraude/>

Als u op de link klikt, komt u op de overzichtspagina van de presentatie 'Ouderen en Fraude'.

U kunt deze presentatie ook vooraf downloaden, zodat u tijdens de presentatie geen internet nodig heeft, alleen een computer. Als u dit wilt, laat u dit dan weten via communicatie@fraudehelpdesk.nl. Wij sturen u dan de download-link.

Kies in de presentatie voor het volledige scherm door op het icoontje te klikken:

Met de pijltjestoetsen onderin het scherm, kunt u steeds naar het volgende (of vorige) onderdeel gaan. Bij elk plaatje of 'frame' kunt u met de muis in- en uitzoomen. U kunt de frames ook met de muis heen en weer bewegen.

Het filmpje staat ook in de presentatie. U kunt deze alleen afspelen als u een internetverbinding heeft.

Met 'escape' komt u weer in het overzicht terecht.

Achtergrondinformatie bij de presentatie

Frame 1: Eigen introductie. U kunt hierbij gebruik maken van onze introductie op bladzijde 1 van deze handleiding, en/of iets vertellen over de aanleiding van de voorlichtingsdag.

Frame 2:

Oplichting is geen nieuw fenomeen. Uit oude bronnen blijkt dat mensen elkaar al eeuwen oplichten. Ook uit Nederland zijn al eeuwen fraudegevallen bekend; zo werd er in de 19^e eeuw fraude gepleegd met overlijdensverzekeringen. Of denk aan de bekende Nederlandse kunstvervalser Han van Meegeren (1889-1947), die onder meer schilderijen van de beroemde 17^e-eeuwse kunstschilder Johannes Vermeer naschilderde.

Een verschil met tegenwoordig is dat oplichting door de moderne technologie vaak wel heel makkelijk is. Dankzij internet hoeft de crimineel de deur niet meer uit om mensen op te lichten.

Frame 3:

De oplichters worden ook steeds slimmer, en zoeken hun slachtoffers zorgvuldig uit. We zien daardoor dat verschillende doelgroepen slachtoffer worden van een ander soort fraude. Zo worden vooral jongeren het slachtoffer van cybercrime, terwijl ouderen vaak het slachtoffer worden van babbeltrucs en namaakloterijen. We nemen de vier meest voorkomende vormen van oplichting waarvan ouderen het slachtoffer zijn met u door, en geven tips om te voorkomen dat u slachtoffer wordt.

De vier vormen zijn:

- Oplichting aan de deur (de 'babbeltruc')
- Valse win-acties en neploterijen
- Verkoopfeesten
- Oplichting via de computer

Frame 4: Oplichting aan de deur/de babbeltruc

Met de 'babbeltruc' bedoelen we dat een onbekende – al dan niet in gezelschap van anderen – bij u aanbelt en na een praatje bij u binnen weet te komen. Iemand doet zich voor als een medewerker

van een nutsbedrijf, een politieagent, iemand van de thuiszorg of als nieuwe buurtbewoner. Soms glipt een handlanger ongemerkt naar binnen terwijl u staat te praten. De indringer steelt geld, pinpasjes en/of andere waardevolle bezittingen. Er worden ook wel kinderen ingezet. Je kunt meestal niet aan iemand zien of hij of zij een oplichter is.

Hoe voorkomt u dat u de dupe wordt van de babbeltruc?

Frame 5: Tips

- Kijk altijd eerst voordat u de deur open doet. Gebruik een deurspion, kierstandhouder, deurketting en/of intercom als er aangebeld wordt. Doe nooit zomaar de deur open voor een vreemde. Doe de kierstandhouder of ketting er weer af als u thuis bent, zodat hulpdiensten in geval van nood naar binnen kunnen.
- Ga niet in op 'zielige' verhalen en laat geen vreemden binnen. Verwijs mensen met problemen naar de politie of een wijkcentrum.
- Vraag medewerkers van bedrijven en instellingen altijd om een identiteitsbewijs en bel het betreffende bedrijf om de identiteit van de bezoeker te controleren voordat u de bezoekers in huis laat. Zoekt u daarvoor zelf het telefoonnummer op! Oplichters hebben ook handlangers die een door hen opgegeven telefoonnummer beantwoorden.
- Onthoud dat medewerkers van veel bedrijven en instellingen niet onaangekondigd bij u aan de deur komen, maar vooraf een afspraak maken.
- Berg uw waardepapieren en sieraden liefst op in een verankerd kluisje.
- Bel 112 als u het niet vertrouwt.

Frame 6: Valse win-actie of neploterij

Een valse winactie is een telefoontje, mail of sms met de boodschap dat u een groot geldbedrag heeft gewonnen in een loterij. Vaak lijkt u winnaar van een loterij georganiseerd door grote bedrijven als Ikea, Albert Heijn of Jumbo. In werkelijkheid hebben deze bedrijven niks met de actie te maken en is het verzonnen door oplichters.

Als 'winnaar' moet u contact opnemen met de organisatie om de prijs in ontvangst te kunnen nemen. Om het verhaal geloofwaardig te maken, tonen de oplichters vaak authentiek lijkende certificaten en documenten.

Als u reageert, krijgt u al snel het verzoek een bedrag over te maken voor kosten die zogenaamd noodzakelijk zijn om het geld te ontvangen. In het begin gaat het vaak om kleine bedragen. Daarna worden de kosten steeds hoger. Het bedrag dat de 'winnaar' betaalt, kan als verloren worden beschouwd. Ook de beloofde geldprijs wordt niet uitgekeerd.

Soms vragen de fraudeurs om persoonlijke informatie of kopieën van officiële documenten, zoals uw paspoort of rijbewijs. Deze gegevens zouden nodig zijn om uw identiteit te bevestigen. In werkelijkheid gebruiken ze uw gegevens om nog meer fraude te plegen. Op uw naam!

Frame 7: Tips

- Betaal nooit om later een prijs te kunnen ontvangen.
- Geef nooit uw persoonlijke gegevens aan een onbekende. Niet persoonlijk, niet via de telefoon en ook niet via e-mail of internet.
- Onthoud: u kunt niet winnen in een loterij waaraan u niet heeft meegedaan!
- Laat u nooit onder druk zetten. Bel bij twijfel de Fraudehelpdesk.

Frame 8: Verkoopfeesten

U wordt per brief of e-mail uitgenodigd voor een 'feest' waarbij de prijzen al voor u klaarliggen. Soms bent u volgens de brieven niet op een eerdere uitnodiging ingegaan. Maar u krijgt nog één kans om de prijzen alsnog op te halen. Daarvoor moet u wel eerst met een 0900-nummer bellen.

Het taalgebruik in de brief is vaak opvallend; er staan meestal veel taalfouten in. De brieven hebben een nogal dwingende toon. Wie het nummer uit de brief belt, kan mogelijk hoge telefoonkosten tegemoet zien. En de 'feesten' blijken verkoopbijeenkomsten, waarbij u veel te veel geld betaalt voor de spullen die er te koop zijn. U gaat hoogstwaarschijnlijk niet naar huis met een van de beloofde cadeaus.

Tip:

Negeer brieven voor openbare 'feesten' met prijzen, want ze zijn verstuurd door oplichters. Ze proberen ontvangers allereerst over te halen een telefoonnummer te bellen. De beller riskeert hierbij op kosten te worden gejaagd. De bijeenkomsten zelf zijn uitsluitend bedoeld om u hoge uitgaven te laten doen.

Frame 9: Oplichting via de computer: 'valse' post, nepfacturen en winkelen op internet

Met de komst van internet hebben veel oplichters hun werkterrein verplaatst naar de computer. Op tal van verschillende manieren proberen ze mensen te benadelen. We gaan hier in op vier veel voorkomende soorten.

Valse Post

Phishing is het Engelse woord voor 'vissen', of 'hengelen'. Sommige oplichters gaan op zoek naar persoonlijke informatie van anderen, door letterlijk de post bij iemand uit de brievenbus te hengelen. Zo kunnen ze aan bijvoorbeeld uw geboortedatum of bankrekeningnummer komen.

Tegenwoordig gebeurt het vissen vooral via de computer. Als u op een 'foute link' in een e-mail klikt, komt u bijvoorbeeld op een namaakwebsite van uw bank. Die is vrijwel niet van de echte website te onderscheiden. Als u hier inlogt, weten de oplichters uw inloggegevens en andere persoonlijke gegevens te achterhalen. Met deze persoonlijke informatie kunnen oplichters aankopen doen op uw naam of uw bankrekening plunderen.

Kwaadaardige computerbestanden

Er zijn ook e-mails die zogenaamde 'malware' verspreiden. Dat zijn schadelijke programmaatjes die u per ongeluk op uw computer zet als u op een verkeerde link klikt of een foute bijlage opent. Met deze kleine programmaatjes kijken criminelen bijvoorbeeld mee als u gaat internetbankieren.

Ook kunnen ze ervoor zorgen dat u foto's en andere documenten niet meer kunt openen. Deze worden 'gegijzeld'. Pas als u losgeld betaalt kunt u weer over deze bestanden beschikken.

Valse rekeningen

Ook komen er soms nep-facturen binnen, zowel per e-mail als per post. Met het versturen van valse rekeningen proberen oplichters op een heel directe manier geld uit uw zakken te kloppen. Ze wekken bijvoorbeeld de indruk dat u uw rekening voor uw telefoonabonnement nog moet betalen. Onthoud één ding: laat u nooit onder druk zetten. Neem altijd eerst even de tijd om met een ander naar de rekening te kijken.

Oplichting bij online winkelen

Aankopen doen via internet biedt ongekende mogelijkheden. Helaas is het niet altijd veilig, want verschillende oplichters loeren op een kans. Ze maken bijvoorbeeld websites die er heel betrouwbaar uitzien, maar die dat niet zijn. Ook zijn er op verkoopwebsites als Marktplaats.nl veel oplichters actief. U koopt en betaalt bijvoorbeeld iets, maar ontvangt het artikel nooit.

Frame 10: Tips:

- Let goed op van wie u een e-mail ontvangt. Klik nooit op een link in een e-mail.
- Open geen bijlagen, tenzij u zeker weet dat de e-mail van een bekende komt.
- Krijgt u een e-mail over een rekening die u moet betalen of een pasje dat geblokkeerd wordt? Bel dan eerst met het bedrijf waar de mail vandaan komt. Zoek zelf het telefoonnummer op en gebruik nooit het telefoonnummer uit de mail! Oplichters hebben ook handlangers die de telefoon aannemen.
- Controleer de rekeningen die binnenkomen.

Frame 11:

Kijk voor meer informatie over online winkelen naar het filmpje (klik op het plaatje in de presentatie. De link is https://www.youtube.com/watch?v=BYb8_HEdPuE)

Quiz: Fraudebingo

De quiz:

De meegestuurde vellen met bingo kaarten dient u te printen en elk blad in tweeën te knippen. Elke deelnemer krijgt dus 1 kaart met 9 cijfers. Zorg dat in elk geval de eerste kaart geprint wordt. U kunt ze ook plastificeren, dan gaan ze langer mee.

Deel de bingo kaarten en pennen uit. Als u de kaarten geplastificeerd heeft, kunt u whiteboard-stiften gebruiken.

Iedereen heeft nu een kaart met 9 cijfers. Wie het eerst alle cijfers heeft kunnen wegstrepen, roept 'Bingo' en heeft gewonnen. Als er aan het eind van de 9 vragen geen winnaar is, wint degene die de meeste cijfers heeft kunnen wegstrepen.

Daarvoor krijgen de deelnemers 9 multiplechoicevragen. Achter elk antwoord staat een cijfer. Als u denkt dat een antwoord goed is, streept u het cijfer dat achter dat antwoord staat, weg van uw kaart. (In deze handleiding zijn de juiste antwoorden geel gearceerd). Als u de kaartjes geplastificeerd heeft, kunnen de cijfers worden doorgestreept met een whiteboard-stift, en daarna schoongeveegd worden voor hergebruik.

De Bingoquiz is weer een Prezi-presentatie, te vinden op <https://prezi.com/hcurcfes8rr1/fraudebingo>

Vraag 1: Wie komen in aanraking met oplichters?

- a) Vooral ouderen: 10
- b) Vooral jongeren: 34
- c) Vooral alleenstaanden: 6
- d) Iedereen kan in aanraking komen met oplichters: 27

Vraag 2: Hoe zien oplichters eruit?

- a) Als keurig nette mensen: 18
- b) Onverzorgd en vies: 10
- c) Het zijn altijd Nederlanders: 13
- d) Je kunt het niet aan hun uiterlijk zien: 41

Vraag 3: Het is 5 uur 's middags en er wordt aangebeld. Er staat een kind dat u niet kent voor de deur. Wat doet u?

- a) Ik doe open en laat hem binnen, alleen voor volwassenen doe ik niet open: 4
- b) Ik doe open om te vragen wat er is, maar laat hem in geen geval binnen: 7
- c) Ik doe de ketting op de deur en vraag door de opening wat hij wil: 11
- d) Ik doe net alsof ik niet thuis ben: 28

Vraag 4: U ontvangt per brief een uitnodiging voor een soort feest. Er worden u mooie prijzen beloofd, die liggen al klaar. U kunt zich aanmelden via een speciaal telefoonnummer. Wat doet u?

- a) Ik gooi de brief direct bij het oud papier: 25
- b) Ik bel om te horen wat mijn prijzen zijn: 8
- c) Ik meld me meteen aan, ik ben dol op dagjes uit: 6

Vraag 5: U krijgt een e-mailtje van uw telefoonmaatschappij. U moet de rekening betalen via een linkje in de e-mail. Wat doet u?

- a) Ik klik en betaal meteen. Ik hou niet van schulden: 30
- b) Ik e-mail nooit: 14
- c) Ik bel de telefoonmaatschappij om te vragen of het klopt: 2

Vraag 6: U heeft een loterij gewonnen: maar liefst 30.000 euro! U hoeft alleen maar 45 euro over te maken, dan wordt het bedrag overgemaakt op uw rekening. Wat doet u?

- a) Daar geloof ik niets van. Als ik win, hoef ik niet te betalen: 43
- b) Niet geschoten is altijd mis. Ik betaal 45 euro, wie weet: 3
- c) Ik maak het bedrag direct over en koop alvast een nieuwe televisie: 16

Vraag 7: Er belt een man aan met het logo van mijn energiebedrijf op zijn pak. Wat doet u?

- a) Dat komt mooi uit! Ik wilde ze net iets vragen, dus ik laat hem binnen: 9
- b) Ik zie het logo op zijn pak, dus is het vertrouwd. Ik doe open: 17
- c) Ik vraag – met de ketting op de deur - zijn legitimatie en bel het energiebedrijf of ze werkelijk mensen langs sturen: 35

Vraag 8: U krijgt per post een factuur. Een rekening van maar liefst 237 euro. En als u niet meteen betaalt, kan het bedrag oplopen tot wel 450 euro. Wat doet u?

- 1. Ik gooi de rekening weg: 24
- 2. Ik betaal meteen, want ik wil geen schulden: 16
- 3. Ik controleer de rekening, vraag informatie bij het bedrijf en vraag advies aan een bekende: 1

Vraag 9: U wordt gebeld door een bedrijf. Een medewerker vraagt allerlei persoonlijke gegevens, waaronder uw geboortedatum en bankrekeningnummer. Wat doet u?

- a) Ik ben beleefd, dus geef netjes antwoord: 5
- b) Ik geef wel mijn rekeningnummer, maar niet mijn geboortedatum: 19
- c) Ik geef telefonisch geen informatie: 12

Vestigingsadres
Linie 570
7325 DZ Apeldoorn

KvK Arnhem 09138148

Postadres
Postbus 963
7901 BE Apeldoorn

T: 088 - 7867372
E: info@fraudehelpdesk.nl

De Fraudehelpdesk is een activiteit van SafeCin
Stichting Aanpak Financieel-Economische Criminaliteit in Nederland

www.fraudehelpdesk.nl

FRAUDEHELPDESK.nl